

Giới thiệu về Khung Đo Bất bình đẳng Đa chiều

Khung Đo Bất bình đẳng Đa chiều (MIF)

Khung Đo Bất bình đẳng đa chiều (MIF) được đồng phát triển bởi Đại học Kinh tế Luân Đôn (LSE) và Oxfam vào năm 2018. MIF được xây dựng dựa trên cách tiếp cận năng lực của Amartya Sen, nhà kinh tế học đạt giải Nobel năm 1998, nhằm cung cấp phương pháp luận để đánh giá bất bình đẳng trong phúc lợi cá nhân.

Cách tiếp cận này tập trung vào thiếu hụt trong năng lực (đo lường chênh lệch trong tỷ lệ thiếu hụt giữa các nhóm), và đòi hỏi cách tiếp cận đa chiều để hiểu phúc lợi cá nhân. Đây cũng là cách tiếp cận được sử dụng rộng rãi trong nghiên cứu và phân tích về nghèo đói cũng như Chỉ số Phát triển Con người (HDI), nhưng chưa được nhìn nhận áp dụng trong phân tích về bất bình đẳng.

Thách thức chính trong việc đo lường bất bình đẳng đa chiều dựa trên cách tiếp cận năng lực là không có một danh sách xác định các năng lực. Amartya Sen đã đưa ra hướng dẫn xây dựng danh sách năng lực và gợi ý một số năng lực chính, cần thiết cho phúc lợi (được nuôi dưỡng đầy đủ, an toàn thân thể, khả năng dịch chuyển...). Từ đó, MIF đề xuất bảy lĩnh vực, bao hàm các năng lực cốt lõi, quan trọng đối với phúc lợi để phân tích bất bình đẳng như sau:

Bảng. Bảy lĩnh vực đa chiều trong cuộc đời¹

Nhóm	Tên	Nội dung
Lĩnh vực 1	Cuộc sống và y tế	Bất bình đẳng về năng lực duy trì cuộc sống và sống khỏe mạnh
Lĩnh vực 2	An toàn thân thể và bảo đảm pháp luật	Bất bình đẳng về năng lực sống được bảo đảm an toàn thân thể và bảo đảm về mặt pháp luật
Lĩnh vực 3	Giáo dục và học tập	Bất bình đẳng về năng lực tri thức, hiểu và suy luận, các kĩ năng để tham gia vào xã hội
Lĩnh vực 4	Bảo đảm tài chính và việc làm tử tế	Bất bình đẳng về năng lực độc lập và đảm bảo về tài chính, có việc làm tử tế và công bằng, công nhận công việc không trả lương và chăm sóc
Lĩnh vực 5	Điều kiện sống đầy đủ, độc lập và bảo đảm	Bất bình đẳng về năng lực hưởng các điều kiện sống đầy đủ, độc lập và bảo đảm
Lĩnh vực 6	Tham gia, ảnh hưởng và tiếng nói	Bất bình đẳng về năng lực tham gia vào quá trình ra quyết định, đóng góp tiếng nói và gây ảnh hưởng
Lĩnh vực 7	Cuộc sống cá nhân, gia đình và xã hội	Bất bình đẳng về năng lực hưởng cuộc sống cá nhân, gia đình và xã hội, thể hiện bản thân và tự trọng

Ghi chú: Phần bôi xanh là các lĩnh vực mà Việt Nam thực hiện quốc gia hóa khung MIF.

Trong giai đoạn 2017-2019, MIF được xây dựng và thử nghiệm đợt một tại hai nước Tây Ban Nha và Guatemala. Tiếp nối thành công của giai đoạn một, Việt Nam và Burkina Faso đã thực hiện quốc gia hóa khung này trong giai đoạn hai. Dựa trên kinh nghiệm áp dụng tại các quốc gia trên, trong thời gian tới, khung MIF sẽ tiếp tục được thử nghiệm trên cấp độ khu vực tại Trung Mỹ và Tây Phi; cùng với đó, được chỉnh sửa và hoàn thiện nhằm chia sẻ, áp dụng rộng rãi hơn tại nhiều quốc gia

¹ LSE và Oxfam (2018), Multidimensional Inequality Framework, The London School of Economics and Political Science and Oxfam. Xem chi tiết về MIF tại: <https://inequalitytoolkit.org/en/help/about-the-mif-and-the-oxfam-toolkit>.

khác nhau, tạo ra những phân tích có chiều sâu về các dạng bất bình đẳng (nguyên nhân, tính đan xen và giải pháp), nhằm hỗ trợ quá trình hoạch định và ra quyết định chính sách/hàm ý chính sách hướng tới giảm bất bình đẳng và góp phần thực hiện chương trình nghị sự 2030 về phát triển bền vững, không để ai bị bỏ lại phía sau.

Thử nghiệm MIF tại Việt Nam

Cách tiếp cận đa chiều trong giảm nghèo đã được Việt Nam đặt là trọng tâm để phân tích và xác định đối tượng thụ hưởng các chương trình và chính sách hỗ trợ xã hội. Nhờ đó, Chính phủ Việt Nam đã đạt được nhiều thành tựu đáng kể trong công cuộc giảm nghèo. Thêm vào đó, trong cam kết về các Mục tiêu Phát triển Bền vững (SDGs), Việt Nam cũng đang đưa ra các lộ trình cụ thể về giảm bất bình đẳng, nhằm đạt được mục tiêu SDG 10. Tuy nhiên, vẫn còn khoảng trống trong phân tích đa chiều về bất bình đẳng tại Việt Nam, để có cái nhìn toàn diện, có chiều sâu về bất bình đẳng, hiểu về tính đan xen cũng như tính liên thế hệ của bất bình đẳng, từ đó đưa ra những giải pháp giảm bất bình đẳng, đảm bảo phát triển bao trùm, và mọi người được hưởng lợi từ quá trình phát triển.

Thử nghiệm MIF tại Việt Nam là nỗ lực tiên phong trong việc đánh giá bất bình đẳng đa chiều trên những lĩnh vực ít được biết tới như: cuộc sống và sức khỏe; giáo dục và học tập; sự tham gia, sự ảnh hưởng và tiếng nói. Việc lựa chọn các lĩnh vực trên bởi hai lí do chính.

Thứ nhất, nghiên cứu đặt mục tiêu tập trung vào y tế và giáo dục – hai nguồn vốn nhân lực chủ chốt trong phát triển kinh tế.² Do đó, giảm bất bình đẳng về giáo dục và y tế sẽ hạn chế bất bình đẳng về việc làm, mức sống và cuộc sống xã hội.³ Phát triển giáo dục và cải thiện y tế là hai Mục tiêu Thiên niên kỉ cũng như hai Mục tiêu Phát triển Bền vững quan trọng của Liên Hợp Quốc. Ở Việt Nam, quản trị và hành chính công minh bạch và công bằng ngày càng được công nhận là nhân tố quan trọng thúc đẩy phát triển kinh tế cũng như phát triển con người.⁴ Do đó, nghiên cứu này lựa chọn lĩnh vực ‘Tham gia, ảnh hưởng và tiếng nói’ là lĩnh vực thứ ba để khảo sát năng lực người dân trong việc tham gia vào quá trình ra quyết định, đóng góp tiếng nói và gây ảnh hưởng.

Thứ hai, Việt Nam đã sẵn có những bộ khảo sát hộ gia đình trên các lĩnh vực này. Bộ dữ liệu Khảo sát mức sống hộ gia đình (VHLSS) từ năm 2002 cho phép nghiên cứu khảo sát những tiêu chí chính trong nhóm giáo dục và y tế theo thời gian. Để phân tích lĩnh vực ‘Tham gia, ảnh hưởng và tiếng nói’, nghiên cứu tận dụng các khảo sát chất lượng cao của Chính phủ Việt Nam và Chỉ số Hiệu quả Quản trị & Hành chính công Việt Nam (PAPI).

MIF được thử nghiệm tại Việt Nam bởi Tổ chức Oxfam và Viện Nghiên cứu Phát triển Mekong (MDRI) giai đoạn 2018-2020. Quá trình thử nghiệm được tiến hành cùng với ba cuộc tham vấn kỹ thuật với các chuyên gia, nhà hoạch định chính sách, và các tổ chức xã hội nhằm tối ưu hóa việc áp dụng MIF trong bối cảnh Việt Nam. Tổ chức Oxfam và MDRI rất mong nhận được các chia sẻ, và góp ý của các bên quan tâm để cùng phát triển và thực hiện khung này phù hợp hơn trong thời gian tới nhằm phục vụ thảo luận về giảm nghèo và giảm bất bình đẳng đa chiều tại Việt Nam.

Thông tin chi tiết vui lòng liên hệ:

Nguyễn Quang Thái- nghiên cứu viên, Oxfam tại Việt Nam, thai.nguyenquang@oxfam.org
Đặng Huyền Trang- nghiên cứu viên, Viện Nghiên cứu Phát triển Mekong, trangdang@mdri.org.vn

² Hanushek, E.A. và Woessmann, L., 2008. The role of cognitive skills in economic development. *Journal of economic literature*, 46(3), pp.607-668.

³ Oxfam. 2019. Public good or Private wealth. <https://www.oxfam.org/en/research/public-good-or-private-wealth>

⁴ Acuña-Alfaro, J., Do, G., và Do, H. 2010. Measuring governance and public administration for human development: A demand-side approach. Background Paper for 2010 National Human Development Report – UNDP –VASS.